

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 20. У Сомбору 31. октобра 1881. Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

НАШЕ НАЈПРЕЧЕ ПОТРЕБЕ.

Од ране младости моје размишљао сам о том, шта је нај-
нуждније нама Србима да се одржати и напредовати мо-
жемо. Многим размишљањем дошао сам до тога уверења
да су нам најпужднији ваљани учитељи за васпитавање
и образовање младежи, и честити, вредни, побожни, уче-
ни и добродјетељни свештеници, који ће за пример и углед у
сваком добру служити, богослужење с вољом и љубави велељеп-
но одржављати и народ у цркви и по домовима богоугодном
животу и свима врлинама учити, те по томе прави духовни
отци и учитељи народа бити.

Руку на срдце ваља метнути и признати да ми врло ма-
ло имамо учитеља и свештеника који у сваком обзиру врше
своје дужности онако како би ваљало. Имамо међу њима до
душе доста разумних и образованих људи, али мало врло мало
у правом смислу побожних, добродјетељних и свестних својега
светог позива, који би са одушевлењем, с вером и љубави и са
пожртвовањем и самопрегоревањем озбиљно се заузимали за бо-
љитак и спас народа свога. Извештаји главног референта о шко-
лама а и јавно мњење народно на жалост потврђује најбоље да
у последње време многи учитељи слабо одговарају својој дуж-
ности, а свештенство наше, са малим похвалним изузетцима,
мало где учи народ, и рекао би да се сада по нашим црквама
ређе, много ређе проповеда него што се то пре 30 и 40 годи-
на чинило.

Не желим никога вређати, али морам са тугом срдца
признати, да са сваким даном све већма нестају међу нами они
узор свештеници, какве сам ја у младости својој познавао, и
за какве сам од старијих приноведати слушао. —

У броју 17. овога листа од прошле године под насловом: „Сиремајмо синове за учитеље и свештенике“ изречена је неоспорима истина. Тамо се каже: „За обстанак и напредак народа нашег нуждни су нам у довољном броју ваљано образовани и благодарни учитељи и свештеници, који ће младеж и одрасле људе настављати и на прави пут упућивати, који ће животом својим за пример врлина народу служити, а науком и просветом, саветима и опоменама, народ наш од пропасти чувати и унапређивати.“

Ова се истина не да никако побити; она је тако очевидна и осведочена, да ко би противно доказати хтео, тај би или по све недотупан, или народни душманин морао бити.

А кад је тако, кад је осведочена истина, да од ваљаних свештеника и учитеља највећа зависи обстанак и напредак народа нашег; то држим да нам се пре свега постарати ваља о томе да добијамо од сада такве учитеље и такве свештенике, који ће достојни бити свог светог позива, који ће узвишеном звању свом и кадри и вољни бити да подпуно одговарају, и који ће бити добротвори, усређитељи, спасиоци народа нашег.

Средства, којима се добити могу честити учитељи и свештеници јесу: Ваљана припрема за та велеважна и света звања; подпуно добро снабдевање и издржавање свештеника и учитеља и обезбеђење њихових удовица и сирочади, па и старање за васпитање ових; и на последку ред и дисциплина у цркви и школи и надзор над вршењем дужности и над моралним животом народних учитеља и служитеља олтара Божијег.

Припрема младежи за учитељски и свештенички сталеж јесте, по моме мњењу, најважније и на сваки начин прво и у данашње време необходимо нужно средство, да се добију честити учитељи и прави свештеници. С' тога ћу овом приликом само о ваљаној припреми за учитељски и свештенички позив да коју прозборим.

Сама школа, као таква, није у стању васпитати одраслог младића ако јој непомаже у том породица и друштво општинско; јер ако се у школи и најбоља наука предаје и најлепши савети дају, а младић види да се у свету противно томе ради и живи, он се поводи лакше за оним што у свету види, да се чини, поштује и уважава, па ма то и не било добро. Verba movent exempla trahunt.

Ово важи и за обште васпитање ал' још у много већој

www.unlib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

мери важи ово за васпитање стручно, наособно. С' тога се младеж за војнички живот најбоље спрема у војничким васпитним заводима где добија не само науку него и васпитање, које одговара потребама и захтевима војничкога реда и појединих струка стратегичких; с тога отмене породице дају и своју мушку децу у пензионате и васпитне јавне или приватне заводе као што су н. пр. терезијанум или други приватни васпитни заводи за гимназисте и академике, или трговачки васпитни заводи у Бечу, Пешти, Трсту, Љубљани и т. д. Искуство показује да из оваких васпитних завода изилазе боље васпитани и образовани младићи, него што су они који само у стручне школе иду, а на стану су код појединих сиромашних грађана, где су понајвише без сваког тако рећи васпитног вођења и надзора сами себи остављени.

Но ако су за стручну војничку, часничку, чиновничку и трговачку спрему од велике користи васпитни заводи; то су они још од много веће користи за стручну спрему учитељску и свештеничку, јер баш оба ова позива потребују људе васпитане, и то васпитане и образоване како у обште, тако и особито за дотични велеважни позив учитељски односно за свети и узвишени позив свештенички; у оба ова позива више вреди човек какав је по поштењу, карактеру и ваљаности својој, него по самој умној образованости и стручном знању. Оба та спасоносна звања захтевају да се за њи младеж за рана спремати почне и да се дуже времена истински и свестрано за њи васпитава; да се сачува у добу младости и за време учења свога и бавлења ван родитељског дома на страни, како од суровости и необделаности с једне, тако и од прераног и претераног чулног уживања, разузданости, и раскалашности с друге стране. А овога и једног и другог, по несрећи у данашњем друштву нашем и сувише се налази, па је тим крајностима мушка младеж наша, што се у туђини на школама а без васпитнога надзора бави, и сувише изложена, те онако нам се и квари и пропада више него у којег другог народа.

За учитељску спрему постоје у свој Европи већ одавна учитељски семинари, шта више у неким државама и просеминари. У једнима и другима приправници добијају бесплатно стан, храну и наставу, а стоје под васпитним надзором управитеља или надзорника (инспектора), који с ученицима заједно у једном стану станује, с њима се храни и на њихово влада-

ње и васпитање бодрим оком пази. И гдегод је тако уобичајено, тамо су и најбољи учитељи. За пример нека нам служи Саксонска, Пруска, Виртемберг, Баден и Швајцарска, где већ одавна постоје добро уређени учитељски семинари.

Истина је да се у јавним листовима много препиру о том, јесу ли бољи интернати или екстернати за учитељске приправнике, али напоследку и сами начелни противници интерната признају, да су у датим околностима и за младеж каква у учитељске школе долази интернати, како са обзиром на васпитање, тако и са обзиром на издржавање, далеко бољи од екстерната. Па и најмудрији државници нашег времена тога су мњења, да дотле неће учитељске школе задатку свом подпуно одговорати моћи, док год се не буду завели васпитни заводи уз њи, у којима ће младеж стан, храну, одело и васпитни надзор добијати и за учитељски позив цјелисходно се васпитавати. Као што смо извештени и уз државне мушке учитељске школе у Угарској, где су досада само алумнеуми постојали, скорим ће се завести интернати, какви у семинарима за учитељице у Суботици, Буданешти, Пожуну, и на други мести већ постоје.

(Свршиће се.)

УЧИТЕЉИ И ОПШТИНЕ.

У 17. броју о. л. написао је потписани неколико редака о избору српског учитеља поводом једног конкретног случаја, који је тамо опширно наведен. Том приликом био је слободан да искаже своје мњење, да садањи начин избора учитељског није од користи за школу, него да га треба дати у руке власти, „која својом одговорношћу, својим стручним знањем и општом интелигенцијом пружа гаранције, да ће се исти обављати у интересу школе.“ Тај чланак није написан, да спреми јавно мњење (јер положај пишчев није такав, да може о том да одлучује), а још мање беше „на уму каква себична ствар“, него је просто потекао из доброг познавања наших садањих школских одношаја и из уверења, да тако даље остати не може без велике штете за школу и народ.

Али „Родољубу“, недељном листу, који овде у Сомбору излази и који хоће да заступа и школске интересе, привиђа се у том чланку школска реакција. Он га у свом 38. броју напада жестином, коју је могао да штеди за веће непријатеље напретка него што је моја маленкост и позива народ, да стоји на стражи, да му се не отму његова права. Заиста смешна ствар, да се ружно рухо реакције намеће намери, која је поникла из тежње за школским напредком. Учитељство на све стране подизало је свој глас, да се судба његова преда у позване руке. Позвано да слу-

жи великим интересима целог народа и човештва желило је оно да се ослободи ситних интереса малих сфера општинских, који већином не могу да се уздигну преко сеоског плота. Дакако да је дужност свију нас да поштујемо вредне руке сељачке и да ценимо непокварено поштење простота света, али само демагози могу му ласкати, да је подобан, да суди и решава о стварима, које се тичу народне будућности. Ко има очи да види и ко је искрен, мора рећи, да је велику већину нашег сеоског света а много већ и по варошима притиснула гвоздена садањост и да му се мисли крећу од данас на сутра. У такој атмосфери школа само јадно животиари, а о вишем полету, којим треба да дише живот школе, не може ту да буде помена. И заиста видимо код свију напредних народа, да избор учитеља не спада у делокруг мањих општина. То је био успех дуготрајне борбе учитељске и тек одкако је то извојевано, порастао је углед учитељства и све боље и боље снаге посвећују се том сталежу. Зацело није ником пало на намет, да ту победу сматра као победу реакције. Ено у Италији, која се поноси као ретко која земља напредним и слободоумним учитељством, поднели су учитељи истом ових дана министру наставе адресу са 15,000 потписа, у којој захтевају, да се општинама одузме сваки уплив на школе. Одмах да кажем, да тај захтев иде по мом мњењу сувише далеко и да се не може одобрити са педагошког гледишта. Општине се не могу лишити сваког уплива на школу, а да школа не страда, па ако и мислим, да корист школе изискује, да постављање (избор) учитеља извршују епархијске власти, то бих и тима ставио у дужност, да се колико је год могуће обзиру на изјављене жеље општинске.

Али „Родољуб“ неће себи да узме труда, да мирно и хладнокрвно размишља о покренутој теми. Он просто пориче да постоје код нас при изборима учитеља какве злоупотребе, те неће да узме у обзир ни „Писмо једног учитеља“, које је штампано у истом броју Ш. л., а ствари, на које се дотичан учитељ јада, познате су нам мал' не са свију страна нашег народа како из писама тако и из усмених реферата. Њему су за све злоупотребе криве власти, јер оне врше по закону надзор над школама. Нисам позван, да браним наше власти, али правда захтева да се каже, да рад њихов у многим кочи неразборитост и немар општина и има случајева, да и један једини човек у општини може да задржи извршење њихових најправичнијих одлука. „Родољуб“ то превиђа, јер њему су власти већ аb ово пристрасне и подмитљиве, али ја судим, да је лакше приморати на поштовање закона плаћене и одговорне власти, него општине, за којих самовољу нема у кругу аутономије никакве реалне казни. Једино оруђе аутономних власти према општинама је свест, која забацује личне интересе и жртвује се за благо целине; али наше власти морају на жалост толико пута да апелују на ту свест општина без и најмањег успеха и искуство сведочи, да је тај несвестан немар највећа рана нашег аутономног живота.

„Родољуб“ има пред очима стање учитеља у Сомбору, које ништа од општине не тишти и неће да зна за патње учитеља на селу. Он вели, да с г. П. Т. (којег сам случај описао) не стоји ствар онако, као што сам ја изнео, а неби много значило ни онда, да је баш тако. Дакле то није

ништа, кад сиромах учитељ остане без места! Ако је то написао учитељ, онда је то заиста леп пример колегијалности. „Родољубовом“ писцу не значе ништа ни оцене, што их даје испитна комисија учитељским кандидатима, види се дакле, да стоји на најнапреднијем становишту, које одбацује авторитете и против таквих нихилистичних разлога било би залудно упуштати се у борбу. Они су јаки у речи и због тог жале општине, које нека само „изволе плаћати“, баш као да школа није ради непосредне користи деце тих општина и због тог позивају народ, да чува своја права, „јер ће на послетку остати на самим дужностима, којих је и сад већ сит и пресит“(!) Јесам по свом најунутарњијем убеђењу демократа, али така демагошка средства била су ми од увек одвратна.

Позвао сам се у свом чланку на Србију, где је школа коракнула напред, одкако не бирају општине учитеље. „Родољуб“ ми вели, да тај узрок не стоји, него да је напредак заслуга богословије и учитељске школе. Ипак ја остајем код своје тврдње, јер тек ослобођењем од општинске свемоћи и немарности постао је учитељски положај такав, да је мамио у учитељски сталеж вредне и способне младиће. Зато долазе у учитељску школу у Београду толики ђаци с најбољим квалификацијама, да се сви не могу ни да приме. И ми имамо своје учитељске школе, али како је у том погледу код нас? Извојујмо учитељу достојнији положај, па ће нам бити препарандије одмах пуне, као што се заиста г. 1869. и 1870. препарандија у Сомбору одмах напунила најбољим ученицима већ на сам глас, да се помишља на поправку стања учитељског. Али како је на самом гласу остало, изгубила се набрзо и жеља за поласењем препарандије.

„Родољуб“ је и у свом 39. броју посветио један чланак обарању мог предлога. Ја сам тај други чланак — морам да признам — прочитао с великим уживањем, јер је писан патриотски и у њему је доста лепих мисли. Зато не могу да кажем да је штета, што је написан, ма да је упућен на погрешну адресу. Зацело би требало да су нам општине бедем народности и да су то, никаква нам сила неби могла да науди. Али, како смо далеко од те дивне жеље! Зар су општине сасвим невине, што нам толике школе покомуналише? Садање поколење тако нам је већ растројено (нећу да говорим сада: зашто?), да од њега не можемо ништа трајно да очекујемо за спас наше народности. Мора да дође боље поколење и те боље људе треба да нам однегује школа. Али општине (част изнимкама!) немају тих увета, да нам даду школу са том високом цели. Најбољи мужеви, што их још имамо у народу, ваља ту да сложе све своје знање и сву своју ревност и да их жртвују будућности целог народа. Нека они узму бригу и за последње српско сеоце и нека се старају, да му даду школу, која ће народ да препороди и да ускрене у њему старе врлине, које га одржаше кроз толике векове насиља и прогонства.

Писац тог другог чланка помиње на првом месту школску уредбу од г. 1872., за коју вели, да је „најсветлији и најдичнији моменат у повесници нашег народног саборисања.“ То може да вреди само у теорији, али у ствари је донела она нашој школи мало користи. Куд ће за то већег доказа него што је чињеница, да су нам школе, које су пре тога почеле красно да се развијају, баш одкако је школска уредба од г. 1872.

ступила у живот, пошле натраг и назадак је тај сваком годином све већи и већи, као што међу осталим јасно показују и извештаји гл. школског референта о народним школама. Није се дакле испунило очекивање, да ће школа, кад се преда у крило народа, почети да живи богатијим животом и тако је школска уредба остала лепо дело на папиру, јер ју није пригрлио овај, на ког је рачувано.

Кад епархијске власти обављају избор учитеља, онда ја не видим да је то така централизација, да искључује самоуправу. Али не бих био ни против веће децентрализације, н. пр. да се у кругу наше аутономије устроје протопресвитератске скупштине, које би се старале за школство у целом протопресвитерату. По данашњим околностима самоуправа је за мале заједнице илузорна, нити може да покаже какве плодове. Нисам ја сам у нашем народу, који сам тог мњења, него и многи други тако мисле. Ево у последње време у „Новом Веку“ више чланака г. А. Вуковића о општинској самоуправи, који исто као и ја не може да се одушеви за аутономију на основу општина. Он вели „да ће се код нас рамати у свачему све донде, докле год се из корена не поправе наше општине, догод се оне не поставе на другу основу и док им се не да други правац. Свуда у свету напредне државе иду на то, да еклоне снагу народну, јер се само тиме могу да постизавају опште користи; међутим код нас и дан-дањи свака општина саставља засебну политичку јединицу. *Ово последње и било је од најглавнијих узрока, што ми нисмо могли ништа да радимо.* Где је општина повећа, ту се и подигло нешто, а где је мања — ту ми немамо ништа.“ Самоуправом „на основу окружних и средских скупштине (Енглеска, Америка, Русија,“ за школе и Аустрија) дошли би куд камо даље. У оквиру такве самоуправе био би по нашем мњењу осигуран напредак школе и без „класификације места.“

Пребацује ми се, да сам извртао чине и потварао, да своју цель постигнем. Писмо је цело штампано и свако га је могао да чита. Ако сам га ја друкчије разумео, него господа, што ме нападају, онда то пије извртање; међутим су последице показале, да је оно смисао писма, кзји сам ја навео. И какве цели имам ја да постижем? Цель ми је била, да покренем размишљање о стању школе и учитељства. Нисам толико славољубив, као што господа мисле, да држим, да је за поправку тог стања мој предлог најцелиходнији, него ћу драге воље капитулирати, кад ми се докаже да сам на кривом путу, јер мислим да имам толико и намети и морала, да се у свако доба поклоним оном, што је боље и за народ спасоносније.

М. П.

СА ИЗЛОЖБЕ РУЧНОГ РАДА У БУДАПЕШТИ.

Сл. срп. сомборска црквено-школска општина вазда тежећи за напредком и бољим усавршавањем не само своје сомборске ерпчаци, већ и будућих учитеља и учитељица српских у приправничком заводу, одредила ми је новчану припомоћ, да посетим горњу изложбу, те да познам на ком ступњу вештине и лепоте стоји ручна радња данас у нашој домовини, а уједно да приберем, шта би ново а корисно да се ради како у приправничком заводу, тако и у вишој девојачкој школи сомборској.

Ту узвишену и племениту идеју срп. црк. шк. снаштине морам са дубоким поштовањем овде јавно поменути, а уједно јој на припомоћи у име своје и оних ученица, које ће се отуд највише користити топло благодарити.

На изложби провела сам осам пуних дана. На мене изложени предмети учинише велики утисак. Изложба је била богато сваковрстним радовима снабдевена.

Највећи део места по одељењима заузимали су радови школски из разних места.

У колико је који предмет од користи за наше школе или околности имао на мене утиска прибележила сам га ради изучавања.

Осим школе изложили су своје веште, лепе и богате ручне радове из разних места грађанке отменог и простог реда. Особито лепог рада било је од простих грађанака и то веза са памуком и златом; а из Торонтала отликовале су се наше српске жене и девојке са ткани ћилимови. Дивити се морадох том чедном и красном послу, а особито лепом укусу при слагању боја. Сви ти ћилимови распродани су одмах на изложби по скупе новце.

По школама сам приметила већином велики луксуз у великом одељењу приправница суботичких, у коме се налази много скупоцених али и непотребних ствари, н. пр. лешкири са шареном свилом и златом извезени. Ти се не смеју употребљавати, јер се немогу прати, тако се налази и много рубаца (Sacktuch), на којима је широка вођица (Bordüre) у наоколо најситнијим везом извезена да је среда као длан само празна. На таквом једном рубцу је по више месеци рађено; то налазим да је права дангуба, а таквих је радова као и различитих утирача (Serviette), столњака и том подобно било много.

Највише сам могла себи прибележити из будим-пештанских школа, где сам нашла богато белог и шареног веза; а вредно је споменути њиову вештину и укус при избору и слагању материјала — а за свако парче се може рећи да је за употребу.

У ердељским школама сам нашла врло вештог плетива и промалживања као: столњака, простирача, различитог одела за децу, рубаца за повезивање, креветних превлака, разних прегледаоница, и т. д.; све ове ствари су само просто концем изведене.

У појунском одељењу видела сам врло лепог веза са шареним памуком на разним предметима и много белог шва.

Из мукачевског одељења вредно је споменути један велики (ловачки) шешир и торбу и један простирач. Сва три комада су од труди састављени, шешир и торба је тако вешто направљена, као да је из једног комада, а простирач је од шестороугли комадића састављен.

Најзнатнији ручни луксусни, ал врло вештачки руком израђени везови били су на две гарнитуре (собни намештај) извезени. Једна из Штајнбрука, а друга из Кикинде. Прва је од скупоценог црног „атласа“. По њему цвеће везено шареном свилом, а друга је на жућкастој вуненој материји опет са врло укусним бојама свиленим везено; цена је изметута била од 1600 ф. али вреди.

Не могу а да не споменем и цвеће, код кога сам врло радо подуже застајала, посматрајући како се прави. Од истог су читава дрвећа изложена као: од јоргована различитог, од багрема, ружа, хортензија и т. д., које је тако вешто бојадисано и прављено, да се једва може распознавати од природног, шта више и мирис му је вештачки уливен.

Исто тако сам подуже застајала код ткања, где су девојке на четир разбоја непрестано ткале, једна чаршаве, друга лене пешкире, трећа свилено градиво за хаљине а четврта шарено памучно платно.

На целој изложби може се рећи да се могло од најлакших и најпростијих до најтежих и највештијих радова у њој наћи: исто тако од најјевтинијих до најскупљих.

Чудим се да од српских женских народних завода није ни један подишно са својим ручним радовима заступљен био. Заиста срп. учитељска школа као и виша девојачка у Сомбору са својим практичним радовима заузети би могле достојно место. Само је из више девојачке школе у Панчеву и из народне основне женске школе у В. Бечкереку било изложених лепих радова.

Са целе изложбе највећма би желела разбоје у нашу школу увести и упућивати децу као и приправнице у том благодетном раду.

Оваке изложбе вељало би приређивати у свима главнијим местима. Тиме би подстицали вољу на чисте, лене и угледне радове, и пошто се на изложби најлакше лена ствар прода, то би се радилице натицале да што лепше раде, те би им се и укус усавршавао; а тиме би се дознало за добре, вредне и веште радилице, те би тим путем лакше до заслуге долазиле. У грађанству би, што на изложбу долази, развијала се свест за лепим и уредним, што је опет једно зрно моралне садржине у животу човечијем.

С. Ј.

ПРВИ ЗБОР ГЛАВНОГ ПРОСВЕТНОГ САВЕТА.

(Наставак.)

6. Географија и космографија: Арх. Лучић каже, да је географија као наука занемарена код нас, јер изузевши Драгашевића нема стручна човека за то. С тога предлаже да се географија и у вишој гимназији предаје. С. Ловчевић предлаже да се географији у четири нижа разреда даду по 4 часа, а космографија да се учи у VII. разреду. Дим. Јовановић потпомаже предлог Ловчевићев, а за космографију предлаже да се подели тако, да се један део учи са физиком у вишој гимназији, а други са земљописом у нижој гимназији. Г. Министар примећује да географија треба свакојако да се сврши у нижој гимназији. Ж. Симић је такође за већи број часова. П. Ђорђевић предлаже да се у I. раз. учи физика и у исто време морфологија земље или тонски земљопис, а поред тога Србија и балканско полуострво; у II. раз. популарна космографија, у III. Европа, у IV. остали делови земље. М. Маринковић је за то да се космографија споји са географијом и да се учи у IV. разреду. А. Николић каже, да је довољно да се географији даду по 3 часа у нижој гимназији као што је у предлогу г. министра. В. Карић каже, да нема наставног предмета који би имао толико образовне силе као земљопис, само кад се добро предаје,

www.институт.рф
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

и да нема науке, којој није потребан земљопис. Код нас су, вели, појмови о земљопису нејасни, јер се мисли да је земљопис само регистар места; по то је погрешно. Предлаже, да се у прва четири разреда учи земљопис са по 3 часа, да се настави у природним наукама и да се заврши у VII. разреду са физичким земљописом и космографијом са 4 часа недељно. С. Вуловић каже да је довољно за ученике гимназије ако потпуно познају геогр. карту. Географија мора бити регистар имена. Вели, да је он по невољи предавао географију две године, па је морао знати 2—300 речица, а сад их зна само неколико, по кад их затреба може их лако на карти наћи. Децентрализовање наука у малој школи производи шарлатанство, а концентрација знања има трајне вредности. Космографија се без математике не може разумети, и с тога је треба избацити; а општа знања из ње нек уђу у приступу географије. У осталом слаже се с предлогом г. министра. Ј. Пецић примећује да се космографија, која говори о појавама света, по закону мора учити, и за то се не може ценати и пришивати једној или другој науци. П. Ђорђевић каже, да се космографија бори против празноверица па за то је треба предавати у II. разр. из кога ђаци иду у трговину и на занат. Г. Министар пристаје на то, да се космографија узме заједно с географијом, за тим ставља свој предлог на гласање, и исти се прима тако, да се географија с популарном космографијом учи у целој нижој гимназији са по 3 часа недељно. 7. Историја српска и општа: Д. Јовановић предлаже да се историја српска учи само у једном а не у два разреда. Арх. Дучић жели да се број часова за српску историју повећа, а за општу историју смањи. С. Николајевић слаже се с предлогом г. министра односно српске историје; а за општу историју предлаже у V. р. 5, у VI. 3 и у VII. р. 5 часова. Овај предмет садржава, вели и политичко васпитање, па с тога се на западу обраћа велика пажња на њега, а особито на грчку и нову историју. М. Маринковић жели да се општа историја учи само у нижој гимназији и то заједно са српском историјом. Г. Министар каже да је овде главна идеја та да се поклони највећа пажња изучавању наше народности. За то су српски језик и срп. историја много часова добили. То исто важи и за историју средњег века, где историја Срба почиње. В. Карић у погледу на општу историју, слаже се са Св. Николајевићем. Практични Американци, вели, обраћају највећу пажњу новој историји. Г. Министар ставља свој предлог на гласање и исти се прима, с изменом у V. и VI. р. на коју је и он пристао, овако: срп. историја у III. и IV. по 3, општа историја у V. и VI. по 4, у VII. 5 часова недељно. 8. Природне науке: Др. Докић предлаже да се природне науке овако распореде; познавање човека у I. р. са 2, ботаника у II. р. са 3, зоологија у III. р. са 3, минералологија у IV. са 2, основи физике у III. са 3, хемија у IV. са 3 и у V. са 2, биологија у VI. и VII. са 3 и 2, геологија у VII. са 2, антропологија и дијететика у VII. са 2 часа недељно. С тим предлогом су се сви природњаци сложили. Ј. Пецић слаже се с предлогом дра Докића, само мисли да би учење јестаственице требало почети са животињама, јер су оне ближе човеку и познатије су него биљке и минерали. Др. Докић одговара Пецићу, да је ботаника лакша за ученике, јер ту има само неколико типова, а у зоологији има много више.

М. Маринковић мисли да није потребно да се јестаственица учи и у вишој гимназији, него да је довољно да се учи у основној школи и у нижој гимназији. Г. Министар повлачи свој предлог натраг и усваја предлог др. Докића, који је и збор усвојио. 9. Математика: Стојко Марковић каже, да је математика најважнија наука особито као предходна наука за све природне науке. Њом се, вели, највише васпитава дух ученика у апстрактном мишљењу. Ј. Пецић обраћа пажњу на велику важност рачунице. Предлаже да се цела нижа математика сврши у гимназији, а само виша математика остави за Велику Школу. Тако желе, вели професори Велике Школе. У осталом слаже се у главном с предлогом г. министра. М. Маринковић каже, да што је математика постала најтежа наука, то је од сувишног теоретисања. Он мисли, да практично рачунање у нижој гимназији треба да буде претежније. Алгебрајске операције су апстрактне и за децу неразумљиве, те се науче само механички. С тога треба аритметику у читавој нижој гимназији предавати. Уз то или уз геометријско цртање треба да дођу геометријски облици. Г. Министар налази да би добро било да се стручњаци договоре о овом предмету и да учине предлог, као што су то природњаци јуче учинили. Ради тога даје $\frac{1}{4}$ часа одмора. После одмора саопштава г. министар предлог стручњака, повлачи свој предлог натраг и приступа предлогу стручњака. За тим ставља тај предлог на гласање, који је примљен овако: рачуница у I. и II. са по 4 и у III. са 3 часа, алгебра у IV., V. и VI. разр. са по 3, и у VII. са 2 часа, геометрија у IV. и V. са 2, у VI. 3 и у VII. са 4 часа недељно. 10. Цртање геометријско: Г. Министар модификује свој предлог овако: да се геометријско цртање учи у I., II. и III. разр. са по 2 часа недељно. Др. Докић предлаже, да се геометријско цртање избаци. Збор прима предлог г. министра. 11. Цртање слободном руком: Прима се предлог г. министра, да се то цртање учи у целој нижој гимназији са по 2 часа недељно. 12. Краснопис: Др. Докић предлаже, да се краснопис изостави. Др. Лазаревић одговара, да се краснопис не може изоставити, јер је законом прописан.

(Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Школски савет) сазван је за уторак 27. окт. у седницу у Ср. Карловце.—У карлоначку препарандију уписало се свега 23 уч. (14 м. и 9 ж.)

(Министар просвете у Сомбору.) Преузвишени г. кр. угарски министар за богочаст и јавну наставу Август Треффер стигао је у Сомбор у јутро 12. Октобра. На колодвору дочекан је био сјајно од жупанијских, свештеничких, градских и школских власти и у сјајној пратњи од 37 кочија ушао је у Сомбор, где је у стану великог жупана у палати жупанијској одсео. Том приликом од бајске улице, покрај св. Ђурђевске цркве и кроз целу главну улицу са обадве стране стајали су у најбољем реду ученици и ученице свију овдашњих мањих и висњих школа са својим учитељима и учитељицама.

Одмах по доласку свом около 9 сати г. Министар са министријалним саветником г. Карлом Сасом, праћен од великог жупана и друге госпode походи овдашњу државну гимназију, где прегледавши трошно здање

гимназијско, дао је г. Министар уверење да ће се одмах на пролеће ново гимназијално здање зидати; затим око 10 часова са сјајном пратњом дође у србску учитељску школу, где га поздрави управитељ исте школе Н. Ђ. Вукићевић као првог угарског министра, који је ову најстарију отачаствену учитељску школу походио и представи му професорски збор; на овај поздрав Његова Преузвишеност благонаклоно одговори и известивши се о броју ученика и ученица и о предметима школским нареди, да се из мађарског језика неколико ученика из трећег и неколико из првог разреда питају што је и учињено. Пошто су затим приправнице складно одпевале лепу песму „Домовини“ из србске читанке будимске за III. разред, изволио је г. Министар прегледати библиотеку, школске локалитете и у њима изложене радове ученица и физикални кабинет, свуда се са дотичним наставницима и управитељем снисходљиво разговарајући.

Том приликом изјавио је г. Министар високо своје благоволење управитељу и професорима на њиховом труду и добром реду у школи; само је приметио да би ваљало да се приправнице одељено уче, да се што скорије заведе учење домаће радиности за мушке приправнике, да се течај разшири на четири године и да се заведе за мушке приправнике интернат, и да се локалитети разшире према садашњим потребама. „Србска црква, — рече г. министар, — има лепе фондове, којих приходе на издржавање оваких завода обраћати ваља.“ Такође је и саборну св. Ђурђевску цркву г. министар походио, где су му црквени украси показивани.

Народне школе због краткоће времена није могао г. Министар овом приликом походити.

У подне примао је гд. Министар на стану свом подворења од свештенства, грађанских и војничких, и школских власти, црквених община, школских одбора и учитељства. — Србска црквена община изаслала је на подворење многобројно изасланство а на челу овог био је председник њен г. Петар Вукићевић, који је изјавио радост ове общине што је српски Народни Сабор дозвољен, који ће патријарха бирати и дела црквена и школска у ред довести. Министар је у одговору свом казао, да он поштује сваку вероисповед, и да особито жели да Срби по својој праву, које им државни закон даје, црквено просветне одношаје своје што боље уреде, препоручивши и овој общини да за посланике бира зреле, разумне, озбиљне и умерене људе, којима благо цркве своје на срцу лежи. У овом смислу изразио се г. Министар и изасланству школског одбора, професорском збору учитељске школе и учитељском збору србских народних и висше девојачке школе, које је све заједно председник школског одбора пречастни г. прота Ђ. Бранковић представио. Том приликом изјавио је такође гд. Министар, да је извештен, да су србске школе у Сомбору у врло добром стању и да су подашљивошћу общине снабђевене са свима потребним училима, и да му је врло жао што их овом приликом није могао походити. У два часа после подне давао је велики жулан бачки пресветли г. Бела Шандор у почаст високог госта свог сјајан објед, на коме су од Србаља били Г. Г. Ђорђе Бранковић окружни протопресвитер, Петар пл. Зако Бајшански председник жупанијског сиротинског стола и Никола Ђ. Вукићевић управитељ србске учитељске школе.

www.nlb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Између многих значајних здравица, што су при овом обеду речене, спомена достојна је особито здравица, коју је преузвишени г. Министар сомборском србском проти наздравио, у којој су оне исте мисли и жеље изражене, које смо у одговорима министровим србским изасланствима чути могли.

То исто вече преузвишени г. Министар одутовао је у Суботицу. (Нови Сад.) Главна скупштина цркв. шк. општине држана је 6. окт. У истој је за учитеља огромном већином изабран вршачки учитељ Ђ. Милић. На отпис епарх. школског одбора о спајању 1. и 2. разреда женске школе и о засебној управи — решава скупштина, да се одустане од спајања поменутих разреда и да се што пре распише стечај за засебног управитеља за овомесне српске основне народне школе, који ће имати да буде теоретично и практично образован учитељ и да уз управу недељно 10 сати држи повторне школе. Даље је решено, да се установи место путујућег учитеља за салашке школе с платом од 450 фр. с тим, да три дана на т. з. Летићевом салашу, а три дана на Клиси школу држи. На молбу двеју удовица учитељских гђе К. Угљеша и гђе К. Илића би решено, да се првој и за идућу годину 120 фр. општинске милостије даде, а другој 60 фр. са станом. Предлог цркв. одбора, да се шесторици учитеља, који поје по црквама, одреди 300 фр. награде, би већином гласова одбијен. Из темељитог и свостраног извештаја управитељева излази, да је при крају шк. године 512 деце било, од којих је 403 за старији разред оспособљено, а 4 је умрло. У повторну школу било је уписано 97 мушких, 49 женских, изостало је 96. Међутим би требало школу да походи 1148 деце, половина не иде дакле у школу. Још се диспутовало о некојим предлозима шк. савета за овдашњу вишу дев. школу и остављено је подизање дадиљашта и оснивање школе за још нејаку децу овдашњој српској женској задрузи. („З.“)

(Београд.) Српско народно музикално друштво отворило је школу за приправнике у свирању и изучавању разних инструмената. Друштво се постарало за ваљане учитеље, инструменте и музикалије. — Учитељска школа у Нишу отворена је свечано 24. септ. За управитеља је постављен г. М. Влајић, који је био професор у учитељској школи у Београду. — Сиротињске школе у Београду и у манастиру Раковици затворене су. — Просветни савет одлучио је на свом 64. састанку, да од књиге „Домаће животиње“ од Мите Нешковића откупи 200 комада за поклањање ученицима 3. и 4. разр. основних школа и за библиотеке учитељских школа.

(Сарајево.) У ц. кр. реалну гимназију уписало се укупно 120 ученика (и то 39 правосл., 46 римок., 3 еванг., 13 мухамеданаца и 19 израиљана), а имају још доћи 15 нових штипендиста. — Министар Слави шаље овамо прогу задарског г. Ђорђа Николајевића, да учини припреме за оснивање српске православне богословије.

(Загреб.) У мушку препарандију уписано је ове године 112 приправника (43 у I., 39. у II., 30. у III. течај), а у женску препарандију 109 приправница (38 у I., 32 у II., 39 у III. течај); од прошле године више 26. („Н.“)

(Љубљана.) По једној министријалној наредби смеју се у овдашње

препарандије за учитеље и учитељице примати само такви питомци и питомице, којима је матерњи језик словенски. — Учители копарског капетанства устројили су у Долини учитељску задругу; то је у Истри прва задруга, којој је званичан језик словенски.

(*Латиница у швајцарским школама.*) Швајцарски немачки учители покренули су већ од дужег времена агитацију против шванске писменице у корист латинице. Сад је већ васпитни савет у Цириху прогласио латиницу као главну писменицу за више разреде народне школе. Надају се да ће скорим то исто учинити и у Берну.

(*Француска.*) Школски инспектор у Паризу Жост путовао је минулих ферија са 16 француских учитељских приправника (из сваке учитељске школе по 1) кроз јужну Француску и Швајцарску и то на трошак министарства просвете, које је на ту цел одредило 6300 франака.

(*Шести скуп немачких учитеља препарандија*) обдржан је од 26—28. септ. у Берлину. Било је од прилике 250 учесника. Прво предавање држао је др. Рајн о организацији учитељског образовања, у ком је захтевао да се завод за општу спрему (препарандија) одели од завода за стручну спрему (семинара), те да сваки добије засебну управу. После тог расправљане су тезе, што их је поставио директор Израел на питање: „Јели саветно, да се педагошкој настави у семинару узима за основ Хербартова система?“ Скоро сви говорници били су мњења, да се семинаристима не може дати у руке ручна књига Хербартове педагогике, нити да се може настава давати по његовој системи, а да се не упадне у погрешку формализма; само „Златна зрна“ ваља излучити из Хербартове системе. Најпосле је држао др. Кеферштајн предавање о условима за ревносно даље образовање учитеља. Идући скуп биће у ХанOVERу.

(*Школске штедионице*) у Француској имале су по званичном извештају, што га је издала влада, огроман уплив на гајење штедње у француском народу. То посведочава напредовање оних штедионица, које су одређене за улоге одраслих. Од 1875. растао је број уложника сваком годином за 200,000 до 300,000 а стање касе 1875. за 87 милијона, 1876. за 109 милијона, 1877. за 153 милијона. Те године било је свега уложено 1 милијарда и 15 милијона! Заиста грдна сума кад се помисли, да је све то нагомилано штедњом људи, који се не броје у имућне. И у Немачкој се свом силом на том ради, да се школске штедионице што више одомаће, а и у Угарској повлађује влада јако ту установу. Само код нас Срба не може она никако корена да ухвати, ма да је наш гл. школски референт г. др. Ђ. Натопшевић одушевљено заузет за ту установу. Српско учитељство ваљало би своје становиште у том питању да обележи и ми позивамо господу, која се — за исто интересују било у овом или оном смислу, да изађу са својим назорима на јавност, а ми ћемо им драговољно уступити за ту цел наш лист. Бистримо мњења и школа ће имати већ од тог користи!

Р А З Н О.

(*Српски црквено-народни сабор*) сазвало је Њ. Величество за 15. новембар т. г. и наређени су за исти нови избори, који ће се ове недеље обавити. У станарском срезу већ је изабран др. Н. Максимовић, а у Сомбору Н. Грујић уч. в. д. ш.

(*Књижевност.*) Накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву изашло је *друго знатно промењено издање* познате школске књиге „Човечије тело и његова нега“, што ју је написао професор природних наука у учитељској школи у Сомбору М. Петровић. — Накладом исте књижаре угледала је света „Гимнастика за мушку и женску децу у српским основним школама. По Ј. Нигелеру израдио Владимир Красић.“ То је на овој страни већ трећа српска књига за гимнастику и желети је, да се већ једном почне достојно неговати тај важан предмет и у нашим школама. Сада је он на велику штету нашег народа још јако занемарен. Дело г. Красића, које је украшено са 12 инструктивних слика, одобрено је од школског савета као помоћна школска књига, а Дитес препоручује оригинал, по ком је израђено, као најбоље дело о телесном вежбању. Вежбања су изведена за четири разреда, а подељена су на два одељења: млађе и старије. На крају вежбања наведене су игре. Нека је и ово дело вреднога г. Красића што топлије препоручено нашем учитељству. — Дође нам „Орао велики илустровани календар за годину 1882. Уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић. Цена је 50 н.“ Кадгод добијемо у руку ту красну народну књигу, помислимо одмах, да се боље и лепше не може саставити, и ипак сваки нови „Орао“ надмашује свог предходника. Овај за г. 1882. украшен је многобројним леним сликама и пуно је у њему забавних и поучних чланака, који су потекли из пера наших првих писаца. Све су струке у њему заступљене и тако ће поред лепе забаве моћи свако из њега чему да се научи. Желимо му, да се што више распространи у народу. — Изашао је 6. број „Српских илустрованих новина“ са разновременим садржајем.

(*Етички филантроп.*) У Бирмингхаму умро је 16. Јунија ове године Јосија Масон добротвор сиротиње тамошње у својој 86. години. Рођен од сиромашних родитеља вредноћом, умешноћу и штедљивошћу стекао је милионе на различним радњама творничарским, а особито на творници челичних пера. Стечено имање своје употребљивао је на добротворне цели у корист радничког и у обште сиромашног сталеза и у корист народне просвете. Он је пре више година основао сиротиште у Бирмингхаму, за које је подигао велике зграде, које су га 260.000 фунти стерлинга стале. Недавно сазидао је у Бирмингхаму семинар за васпитање, одхрањивање и издржавање младежи што се учи и на овај је жртвовало 165.000 фунти стерлинга. Осим тога чинио је многа добра сиротињи и подпомагао је остареле раденике из својих творница.

(*Како Бугари потпомажу своју књижевност.*) Пловдивски лист „Филипуполис“ јавља, да је 3. број повременог списка „Наука“ печатан у 2500 примерака. Од пређашњих бројева нема више ни једног. (Б.)

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Паменован су нам: учитељ у Брестачу Филип Теодоровић пр. учитељем у истом месту, намј. учитељ у Трпци Јован Чордашић пр. учитељем у Мохову. За пр. учитеље наменовани су Божидар Веглић у Доброселу, Милан Теслић у Србу, Никола Заставниковић у Чанку, Сима Шимић у Дивоселу, Рада Томић у Перјасици, Дане Томљеновић у Саборском, Марко Катић у Цијановићбрду, Јован Мајсторовић у Дрљачи, Коста Дражић у Товарнику, Никола Јовановић у Буковцу и Ђорђе Новковић у Илинци. Учитељ у Чоки Гавра Грбић изабран је за учитеља у Десци. Учитељ у Прједору Ђорђе Святић

постављен је за учитеља у Јањи. Бив. учитељ сарајевски Светозар Арсенијевић постављен је за пр. учитеља у Остружници (у Србији). Сврш. приправница Марина Крестића постављена је за учитељицу у Мошорину и сврш. приправница Марија Бошњакова за учитељицу у Надаљу.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Ст. Бечеју. Плата 500 ф., стан или 200 ф., за послугу школску 40 ф., за огрев 52 ф. 50 н. и за писаће ствари 12 ф. 60 н. Рок до 8. нов. Молбенице се шаљу цркв. шк. одбору у Ст. Бечеј.

— Тражи се у Н. Саду учитељ са платом од 500 ф., 150 ф. станарине и 50 ф. за огрев; даље један путујући учитељ са платом од 400 ф., 50 ф. за огрев и станом и најпосле управитељ за тамошње срп. осн. нар. школе са платом од 500 ф., 150 ф. станарине, 50 ф. за огрев и 30 ф. паушала. Рок до 14. нов. Молбенице се шаљу месном шк. одбору у Н. Саду.

— Тражи се учитељ у Кетфељу. Плата 72 к. жита, 156 ф. 20 н., 4 ланца земље, 6 хв. дрва, 4 хв. сламе, за погреб 1 ф. и стан. Избор 1. нов. Молбенице се шаљу цркв. шк. општини у Кетфељу.

„НАРОДНО ОСЛОБОЂЕЊЕ“ И „ШКОЛСКИ ЛИСТ“.

Од како је почео „Школски лист“ поново да излази, изложен је би јавним и потајним насртајима једне пакосне класке, коју ми добро познајемо и која је сматрала сада ево за нужно, да нас својом журци обасне и у 7. броју „Народно ослобођења“, политичном листу у Београду, што на је покренуо пређашњи уредник „Новог века“. Исти је у том последњем листу хвалом обасио „Школски лист“, а сада промену преко ноћ своје политично стаповиште, мислио је да треба да доприни своју жермелинску природу и својим одношајем према нашем листу. На суд, који излази под фирмом човека, у којем су напори тако мало консолидовани, није заиста вредно обзирати се, али нека ипак читаоци нашег листа виде с каквим противницима имамо посла. Они добро знају, да се ми боримо за самостојност наших школа и нека ни једне речи у нашем листу, која би показивала, да се ми слажемо са однарођивањем српске школе; али за очување наших школа од маџоризације писмо ми сами доста снажни, у тој борби нужни су нам још други савезници и ми се у одсутном часу нећемо заиста из ње уклонити. У ово доба године цуне су све педагошке новине извештаја о учитељским скупуштинама и зар је онда то за прекор, ако је тако и у нашем листу? За учитеља може тада да буде лист празан, али је наша прва дужност, да се обзиремо на потребе публике, ради које лист излази и тако ћемо и ода сада чинити. Из других новина прештампали смо само „Збор главни просветни савета“ и „Учитељску скупуштину на Цетињу“ и то снамером, да са та два значајна догађаја у српству изостамо и наше учитеље, а не што неби имали што друго у лист да смесгимо, јер хвала Богу има у овом уредништву још толико интелектуалне снаге, да може и без прештампивања да одржи лист на достојној висини. „Нар. ослобођење“ нашло је, да је наш лист због тога тобоже „празан“, што неће нико да нише бадава. Необзирући се на то, да су скоро сви коле знатни педагошки писци на овој страни сарадници нашег листа, питамо ми, колико је и у самој Немачкој педагошких листова, који дају нараде? Али ми би зацело давали и нараде, да нешто „Школски лист“ има онолико пренумераната, као што се привиђа злобном перу нашег написника. Лист без погребне неби апсолутно могао да излази и не треба се плашити, да ће ни уредник ни г. сарадник одбегати од „лепе нараде из диспозиционог фонда“ (!!) А то би канда ту класку највише болело! Због тога и моримо с презирањем да одбијемо недотуцане насртаје, који мисле да ће граматикалним умањивањем имена омалоуважити људе, који су уз сваковрсне жртве у најмуније доба имали одважност, да растројено учитељство позову, да се прикучи у једно свесно тело, које ће у стању бити, да одоле искушењима и да припреми себи и српској школи боља времена.

УРЕДНИШТВО „ШКОЛСКОГ ЛИСТА“.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. М. Р. у Медини. Рекламоване бројеве смо послали. Оно друго донећемо чим буде места. Г. Св. М. у Земуну. Изаћи ће у идућем броју.

Како се скорим навршује година, молимо ону господу, која нам што дугују за лист, да свој дуг што пре намуре.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**